

Azt hittem, hogy...

Detvay Jenővel beszélget Szűcs Károly

Sz.K.: Légy szíves, mutatkozz be.

D.J.: Ich bin Jenő. Ich möchte sprehe', Birgit Seszle.

Sz.K.: Milyen beszéd szavai ezek?

D.J.: Ezek a Jenő tudat, a jenizmus szavai. Általában minden országban bejelentem, ahova megérkezem. J'sui Eugen.

Sz.K.: Mit mondasz a németeknek, ha leállítanak a határon?

D.J.: Semmit, mert nem állítanak le. Látják, hogy Jenő vagyok.

Sz.K.: Előttem van a budapesti Francia Kulturális Intézetben rendezett kiállításod katalógusa, amit az általad alapított és vezetett Bolt Galéria adott ki. A Francia Kulturális Intézetben az év januárjában mintegy 30 festményt és grafikát mutattál be. Ezek a művek a 90-es évek elején Párizsban készültek.

D.J.: Igen, 1990-92 között kezdtem őket, de mindegyiket jóval később fejeztem be. Van olyan, ami az idén lett kész.

Sz.K.: Ezek szerint egy évtized alkotási folyamata jelenik meg a képeid többségén. Mi is a kiállítás címe? Azt hittem, hogy... Ez egy kölcsönvett cím, amit két festményed is visel. De olyan a hangulata, mintha egy ócska sláger refrénje lenne.

D.J.: Ha figyelted a képeimet, észreveszed, hogy minden kis részletnek megvan a maga értelme, érzelmi kötése. Valóban, a kiállításom címét egyik képembe beírt szövegből vettem kölcsön. Oda is véletlenül került ez a sor, nem előzte meg semmilyen megfontolt szándék. Nincs komolyabb utalás benne; csak egy véletlenszerű felirat, sláger-maradék. A képeim nem esztétikailag megtervezettek, úgy érzem mégis állati erősek. Elsősorban bennem alkotnak egységet, éppen ezért a vásznon, vagy a papíron bármikor megváltoztathatók.

Sz.K.: A katalógus címlapján egy kockás asztalterítőn leragasztott szemű kerti törpe fekszik, alatta az „azt hittem hogy” felirat. Ilyen képed csak itt a címlapon található, egyébként a kiállításon nem szerepelt. A képeidbe folyamatosan belerajzolsz, belehelyezed a kiválasztott pecsétképeket, illetőleg a saját fotóportréid.

D.J.: Igazából én nem tudok festeni. Ezért azokat a technikákat próbálom megragadni, amikkel az elképzeléseim megvalósíthatók.

Sz.K.: Ha egy gyertyát pl. jól meg tudnál festeni, akkor ezt tennéd?

D.J.: Egyáltalán nem biztos. Én nagyon meg vagyok elégedve a saját vegyes technikámmal.

Sz.K.: A festmények rétegezett, meggyötört és fénylő, melegszerű felületei különféle anyagtüredékeket és kis, emlémaszerű tárgyképeket fogadnak magukba. A folyton visszatérő apró motívumaid között sok utalás található a szexualitásra, ilyen a répa, a törpe, a vagina stb., de saját gyermekkorod környezetének tárgyai is megjelennek, mint a falvédő, az óriás asztal, a lámpa, a bögre, a cipő, a kerékpár, a Flóra-szappan és a lemezjátékok. Egyes képeid felirata is a falvédők banális versikéire emlékeztetnek. Mi rakja össze a képeidet kitöltő elemeket, motívumokat és gesztusrendszert?

D.J.: Ezek a tárgyak a múltamhoz kapcsolódnak, és hatásuk a Franciaországban eltöltött évek alatt nagyon felerősödött bennem. Mái befolyásolják a gondolataimat. Általában egyszerre több képet csinállok, amelyek a festés folyamatában, a motívumok, gesztusok felrakása során összekapcsolódnak. Egyszer az egyiket fejlesztem, majd azt folytatva egy másik képen dolgozom és folytatom akár egy harmadikon, majd ismét visszatérek az elsőhöz és kezdődik minden előlről. A festmények többsége ezzel a módszerrel készült.

Sz.K.: A most bemutatott festményeket véglegesen lelakoztad, mintegy záróréteggel borítva a felületet. Ezáltal befejezettek nyilvánítottad őket?

D.J.: Lezártam tíz év lelki maszturbálást. Ezek a képek készen vannak.

Sz.K.: Ha jól értem, neked a festés, a képcsínálás aktusa elsősorban mágia és nem egy kompozícióba foglalt esztétikai terv kivitelezése. Képeid dinamikus jelölései a múltadnak és a jelen indulatainak. Nem történetek nyomai, nem is stiláris megfontolások, annál inkább a gyermek ösztönösségét, illetve az alkotó gátlástalanságát jelzik. A képtáblák megteltek, a bennük foglalt tíz éved lezárult. A festmények mellett ott vannak még az emlékképzés noteszlapjai. Szintén az emlékezete – a pillanat emlékezete – manipulálásával találkozhatunk az 1992-ben készült „Naplóképek” sorozaton. Egy határidőnapló lapjaira naponta felskicceltél egy-egy kis ábrát, szót, vagy odapecsételtél valamilyen sematizált postai szöveget. Ezek a lapok egy év alatt folyamatosan készültek. Ma is dolgozol olyan műveken, amelyeket jó pár év múlva szándékozol befejezni?

D.J.: Igen, és majd meglátjuk mi lesz belőlük.

Sz.K.: Beszéljünk egy kicsit a kiállításod katalógusáról. A füzet képei a festmények részleteinek összevágásából és a belepecsételt ábrákból, szövegekből állnak össze. Ezzel újabb képeket hoztál létre.

D.J.: A katalógus is egy önálló mű, egyben a kiállítás folytatása. Átvezetés a következő fotó- vagy festménykiállításomhoz. Ezek a dolgok csak technikájukban térnek el. A festmények korábban már kétszer is ki voltak állítva, de azóta megváltoztattam őket.

Detvay Jenő
Íránytű, 1990
Ø 38 cm
vegyes technika

Detvay Jenő
Spirál, 1990, 102x139 cm

Sz.K.: *Mintha a képet mint műtárgyat semmibe vennéd, és ártatlan vonzódásodnak engedve addig adjusztálod, amíg valami meg nem állít. Mi vonz téged ehhez a szabálykerülő megoldáshoz?*

D.J.: Nem lehet iskolásan dolgozni, csak spontán. A tárgyakhoz is csak spontán viszonyom lehet. Nem tagadom az iskolai és akadémiai módszereket, de nekem nincs hozzájuk közöm. A hetvenes évek közepén a Ganz Művelődési Ház művészeti szakköreit látogattam, többek között Maurer Dóra és Erdély Miklós foglalkozásait. Volt olyan, hogy egymás rajzát kellett lemásolnunk. Szemben ültem a társammal, és az ő rajzát követtem, de az én fordított látószögemből. Most is szemben ülök a láthatatlan önmajammal, és folyamatosan azt rajzolom újjá. Minden téren spontán és autodidakta vagyok. Az életem is ilyen.

Sz.K.: *Az életed is a belülről felmerülő autodidaktsizisok sora?*

D.J.: Mindig is ilyen volt amit csináltam. Néha azonosulok a kis kerti törpével, aki a hegyek gyomrának bújárrja, szexuális katalizátor és mesehős, valamint a képzelet miniatűr hőroza. A fotót és a festményt is igyekszem rendellenesen csinálni, szabályok nélkül, illetve azokat folytonosan megváltoztatva.

Sz.K.: *Párizsban éltél, élsz a mai napig, de a képeiden nem érződik a világ egyik művészeti központjának a hatása. Képeid korba és stílusirányzatokba nem behelyezhetők.*

D.J.: Én hatottam önmagamra, nem tudott semmilyen képzés vagy divat befolyásolni. Többnyire felpörögve, a pillanat hatása alatt dolgozom, és ekkor csak ez a felszabadító, felismerő cselekvés irányít. Mindig saját igényeimben hittem, és soha nem azért csináltam valamit, hogy a piac, vagy a divat elismerését megszerezsem. Ez úgyis jön magától, vagy nem. Úgy gondolom hogy így is érdekes, jó és emészthető műveket csinállok, amelyek egy idegen ember lelkét, agyát is megmozgatják, így könnyen tud velük azonosulni. Ezek könnyed képek. Azért könnyedek, mert figurálisak, rajzosak, színesek, jól olvashatók, ugyanakkor erőteljes összbenyomást keltenek.

Sz.K.: *Olyanok számomra a festményeid, mintha nagy, kézzel rajzolt, nehéz térképek lennének. Vándorképek, amelyeken ártatlan és mániákus lelked kalandozni, rejtelseit meglelni vágy'.*

D.J.: Ez teljesen normális dolog, nem?

Sz.K.: *Talán. Olyan jellegű befelé tekintés ez, amely saját mágiáját a művészi cselekvés eszközével gyakorolja. Ezek a képek mégsem a te konkrét életed eseményeiről szólnak, mivel a mögöttes tartományok reflexeit közvetítik. A fotográfiáid alkotómódszere is hasonló?*

D.J.: Igen. Nincsenek külön tárgyak a festményekhez és a fotókhoz. Csak a technika különbözteti meg őket. A látásmód, a megközelítés filozófiája ugyanaz.

Sz.K.: *A fotográfiáidon is gyakran különféle technikai és fakturális rétegeket képezel. A film manipulálása során szabadjárá engeded az anyagi folyamatokat.*

D.J.: Ezek a rétegek számomra ugyanolyan archiváló tulajdonsággal rendelkeznek, mint az éveken át adjusztált festmények. A képek rétegei sok mindent magukba fogadnak és közben ők is átalakulnak, ők is formává és képi jellé lesznek. A látható felszínnek sok rétege, sok rejtett dimenziója van, mint ahogy életünknek is, és az éppen domináns hatás sokszor a véletlenül múlik, mégis jellemző ránk. A képalkotás nekem elsősorban a cselekvés minőségét jelenti, és nem formai spekulációt. Munkám nem megkomponált képet eredményez, de tudatosan megválasztott technikai folyamatok alkalmazásával születik. A fotóim ezáltal sokkal gyorsabban és céltudatosabban készülnek, mint a festmények. Egy képet berendezni és felvételt készíteni, ahhoz sokkal egyértelműbb hozzáállás kell, mint egy öt éven át festett kép esetében.

Sz.K.: *Általában a festészetet tudatosabb alkotómódszernek vélik, mint a fotót. Te pont az ellenkezőjét csinálod, a festészet spontán tehetetlenségét hangsúlyozod.*

D.J.: Ez az Eugen-izmus. Az embernek egy bizonyos kor után már nem sokat kell gondolkodni. Húsz éves korodban kezdesz építkezni, és mihelyt felépítesz valamit, a dolgok már maguktól jönnek és maguktól távoznak. A képeimen felbukkanó anyagokkal, a lakkal, az üvegfestékkel, vagy a kátránnyal a mindennapi életben találkozom és eszerint is használom őket. Az életem nem tudomány és fizika, hanem maga a gyakorlat. Mikor elhagytam Magyarországot fent kellett tartanom magam, és a munkáim során sokféle anyaggal találkoztam. Különböző szakmákat tanultam meg. Festő vagyok, asztalos, kőműves és sok egyéb. Az vagyok, ami lenni akarok, és az életből hozott anyagközeliség a képeimen is érződik. A törpe maga az anyag és a szellem, a saft és az érc, a test és az alkotás, legalábbis „*azt hiszem hogy...*” (és innen mindenki folytathatja a maga módján).

Detvay Jenő

Fehérrépa asztallal, 1992,
43x59 cm

Detvay Jenő

Hogyan mondjam el
neked... I., 1992
82x82 cm
vegyes technika

